

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Հ. ՄԵՍՐՈՊ ԶԱՆԱՇԵԱՆ. - Նարեկեան հազարամյակը (950-1950) 241

ԳՐԱԿԱՆ

Հ. ԿԻՐԵՂ ՔԻՊԱՐԵԱՆ. - Գրիգոր Նարեկացի բանաստեղծ և Նարեկը 245

ԱՐՄԱՆԻՐԵԱՆ. - Նարեկացիներն 256

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ. - Երկնային սրճարանը 258

ՎԱՆԱՏՈՒՐ. - Ա՜՜ Տէր 264

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Հ. ՆԵՐՍԵՍ ՏԵՐ-ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ. - Ս. Առաքածածնի վերափոխումը 266

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ. - Մագաղաթեայ Առաքան մը 271

Հ. ՔԵՐՈՒԷ ԶՐԱՔԵԱՆ. - Ահաբանի երկու նոր ձեռագրեր 277

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԽՄԲ. - Առաջնական «Արմենիա»-ի մէկ ըզանցքը Կուսակալայի մէջ 275

ԽՄԲ. - † մահ Փրոֆ. Լեւոն Կիրեղեանի 276

Շնորհաւորական նամակներ և քարտեր Երնշ. Միւրթար Աբրահամ մահուան Բ. զարգարծի նախնի 279

ARTICLE DE FOND

P. Mesrop Djanachian. - Le millénaire de Narègue (950-1950) 241

LITTÉRATURE

P. C. Kibarian. - Le poète Krikor Naréghatzi et son Narègue 245

Arnavirian. - A St Grégoire Naréghatzi (poésie) 256

P. V. Hovhannessian. - Le céleste flûtiste... 258

Vanadour. - Ar Der (poésie) 264

RELIGION

P. Nersès Der Nersessian. - L'Assomption de la Sainte Vierge 266

PHILOLOGIE

P. V. Hovhannessian. - Un Evangile sur parchemin 271

P. Chérubin Tcherakian. - Deux nouveaux manuscrits de l'Evangile 277

ECHO ARMÉNIEN

Réd. - L'activité d'un fils de l'Arménie légendaire à Guastalla 275

Réd. - † La mort du prof. Léon Gurékian 276

Lettres et cartes de félicitation pour la fête du Bicentenaire du Vén. Abbé Mékhitar 279

ԲԱՁՄԱՎԷՊ

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

1843 - 1950
108-րդ ՏԱՐԻ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ-ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
ԹԻՒ 11-12

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՀԱՁԱՐԱՄԵԱԿԸ

(950-1950)

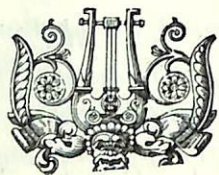
ՏԱՐԻ մը բովանդակ Հայ Մամուլը տօնեց Նարեկեան Հազարամյակը: Մտքի և գեղարուեստի սակաւարիւ արտադրութիւններ միայն կ'ուէնենան իսկապէս այս կարգի յաջողութիւն, դարեր վերջը իրենց հմայքովն ապրեցնելու հոգիները և շարժելու հսկայ զանգուածը մոռաւորական աշխարհի: Ասիկա ապացոյց մ'է անոնց ներքին բարմոքեան, որ մագաղաթեայ դարերէն փոխանցուած մեզի՝ կը մնան արդիական, որ իբր գաղափար և իբր գեղարուեստ կ'աշինքնեն, հսկառակ մեր դարուն յարափոփոխ և մեքեական բնոյթին: Որովհետեւ մարդը, աշխարհն ու բնութիւնը, մարմնի և հոգիի փոխադարձ պայքարը, յաշտական և անփոփոխ, կ'արտացոյցան անոնց մէջ, միշտ բարձր և միշտ անանցանելի գեղեցկութեամբ: Այդպէս է նաեւ մեր «Նարեկ»ը:

Այն հանձարեղ գրչիւր, որ Վանայ ճովուն ափերուն վրայ, և Ռշտունեաց քանձարախտ անտառներուն վեհոքեան և մոգոքեան մէջ սնունդ առա՛կերտելու իր հոգեկան վերապայտումները, արժանի էր միջազգային տօնակերտելու իր հոգեկան վերապայտումները, արժանի էր միջազգային տօնակերտելու մը, արժանի էր գրական գնահատանքներու համաշխարհային համաժողովներու մէջ: Սակայն երոպական քննադատութեան անճանօր ըզրաշով, և մենք ըստ արժանոյն յիարունեն ձաշակ մը տուած չըրաշնոշ այդ

Միշտ իր խորքէն չարատանջ յոգնում և երբեք չհանգչող այս ուղիները Գրիգորի հոգւոյն, բացումս գիրք մ'է ահա բոլորիս առջեւ, բայց ո՞վ է որ կը հասկնայ զայն այնպէս, ինչպէս ինքը՝ հեղինակը։ Իր հոգեկան ապրումներուն պէս բարդ եւ անոր բոլոր էջերը, կրկնումս ոչ երեքնումս իմաստներով, որոնց մէջ առգն ոչ քերէք ժպիտներու նշանակող ձառագայթները կը զոգախառնուին իրարու, դարձադարձիկ ինքնագաւառումներով ըստմամբ, պատմումս, շեշտումս, առանց բնաշ հանգիստ առնելու իր վազքին մէջ, հեշ ի հեշ, անսպասօրէն մտրակումս դէպի սահմանը իր փնտռումս ազատութեան։ Այս անհա դժուարութիւնը Նարեկեան աղօթամատենին ներքին ծաղկերուն մէջ մխրձելու, զայն վերլուծելու, ցոյց տալու քէ կայ արդեօք հոն կարգ ու ճրագիր, քէ ընդհակառակն իշխանացիք Բան-երը նկատուելու եւ պարզապէս օրական կամ պարբերական արձանագրութիւններ աղօթողին արամադրութիւններուն, վիճակներուն, որոնցմէ անցած է աւ իր կեանքի մէկ շրջանին։ Ո՞ր է, և ի՞նչպէս բացատրել գրական արժանիքը այդ գործին, ամբողջութեան յոսքի՞ն քէ մանրամասնութիւններուն մէջ, ի՞նչ տեսակ է այդ գրական գեղեցիկը, որքան կը համաձայնի ներկայ գրական ձառակին ու պահանջին։ Որոնք եւ պատճառները իր մթին արտայայտութիւններուն, կը զգացուի՞ հարկը ձեռագրական համեմատութիւններու՝ բուն բնագիրը վեր հանելու։ արձնք եւ իր շեղումն և արտեւտին յատկանիշերը, կայ ներքին ամանակ մը ազատ կամ չարածոյ, ինչո՞վ և ո՞ր մասով զուտ հայեցի դրոշմ կը կրէ այդ գործը, կարելո՞ւ է մտածել օտար ներշնչումի մը և կամ ազդեցութեան մը վրայ...։ Այս բոլորը և աշխիւ մի առ մի ուսումնասիրուելէ վերջ (ցարդ եղած քննութիւնները այս հարցերուն՝ աշխի ընդհանուր բնոյթ ունեցած եւ), անտարակոյս աշխի լոյս, աշխի իրական պատկերացում մը պիտի ունենանք մեր ժ. դարու այս մեծ Մտքին շուրջ։

Նարեկեան յոբելանսը բոլ ըլլայ գրգիռ մը Նարեկացիի անգոյզական գործին խորագոյն ուսումնասիրութիւններու։

Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԵՒ ՆԱՐԵԿԸ

Տարւոյս 23 Նոյեմբերին, Ս. Ղազարու Հայկական Ճեմարանին մէջ՝ ակադեմիական միստով վերամորոգուեցաւ յիշատակը Գր. Նարեկացիի յոյժեղ հազարամեակին։ Այդ առթիւ Հ. Վիրեղ Վ. Քիպրեան-Կատարեց հետեւեալ բանաստեղծութեան մկարագիրը Նարեկացիի գործին։

Այս տարի բովանդակ ազգը կը տօնէ Գրիգոր Նարեկացիի ծնունդի հազարամեան։

Գրիգոր մեր հին գրականութեան քերթողական ամէնէն հօր եւ ինքնատիւ միտքն է, որ իբր խորհրդապաշտ (mystique) քերթող, ձգած է Նարեկի մէջ իր կրօնական զգացողութեանց եւ փորձառութեանց պատմութիւնը բանաստեղծական այնպիսի զգեստաւորութեամբ, որ ոչ միայն տօնաւոր լին, այլ համամարդկային ամէնէն չքեղ լին, ալ համարժեցեալ լին ամէնէն չքեղ լին, որոնք ու երկիր, բնութիւն եւ հոգեղէն էակներ, ազգաւոր իրեր ու տիեզերական կեանքը զիրար կը թափանցեն. ուր սակայն ամէնէն շատ հեղինակին անձը եւ հոգին, հեղինակին դէպի անհունը տածած սէրն է որ կ'ապրի, կը թեւածէ, կ'ըլլի. անհունը քերթողին մտապատկերներուն եւ տեսիլներուն մէջ, բայց մանաւանդ իր ձկնորդներուն, իր հոգեկան կեանքին եւ ձկնորդներուն, իր փորձերուն մէջ։ Հեղինակն ալ խորազգած ու անկեղծ շեշտ մը կը դնէ իր այս հոգեկան ապրումները ու ներքին վիճակները նկարագրած ժամանակ, որոնք որքան որ փոխաբերութիւններով ու թանձրացեալ ձեւով կը պատկերացուին, բայց նպատակին անհունով շաղուիլ, անհունով լիանալ է. կարծես աստուածայինին հպումն է որ կը զգացուի։ Արդէն Shelley կը հաւաստէ որ բանաստեղծութիւնը աստուածայինին Յայտնութիւնն է հանձարին մէջ։ Այս սահմանումը գոցէ ամէնէն աւելի կը պատշաճի խորհրդապաշտ քերթողներու բանաստեղծութեան, զոր կարելի է նաեւ նկատել աստուածա-

լինին այցելութիւնը հանձարին՝ գեղեցկութեան ձեւին ներքեւ։

Գր. Նարեկացի նկատուած է խորհրդապաշտ բանաստեղծ մը։ Իրապէս իր մէջ ներհայեցողական կեանքը, հոգեկան գոյալիճակը կամ ծանօթութիւնը իր հոգեկան ամէնէն կեղծական ու հիմնական կորիզն է, որու սակայն սերտօրէն զօղուած է արտայայտութիւնը՝ այսինքն ընելը, ապրիլը։ Գրական ամբողջ գործն ալ՝ մանաւանդ Նարեկը, բխած է ներքին վիճակէ մը, կրօնական կեանքէն, իբր թէ բանաստեղծութեան խորհրդը իր գործին մէջ պայծառաւոր ու իմաստ մը ստանար գերբնական տեսիլի մը կամ յափշտակութեան լոյսէն։ Այս պատճառով ամէն ինչ Նարեկի մէջ զգայականէ առաջ պիտի ըսենք թէ հոգեկան իրականութեան հանդամանք ունի. հետեւաբար խոստովուել եւ մեռնող ոչ մէկ բան. բոլորն ալ՝ հոգեկան էութիւններ ու գոյալիճակներ, կը լուսաւորուին երկնային ճառագայթութեամբ իրենց արտաքին մթութիւններուն մէջ։ Պատկեր, արտաքին ձեւեր, դաշնակութիւն, կշռոյթ, ասոնք կարելի է նկատել լոկ նշաններ՝ պարզապէս արտայայտելու համար անձանքին։ Հոգեկան էութիւնն է որ կը կադմաւորէ այդ բանաստեղծութիւնը, իբր թէ Նարեկ եթերային քերթուած մ'ըլլար։

Այս կէտը ունէ խորհրդապաշտ քերթողի գրական գործին էական տարրն է ու անոր ծնունդ տուողը։ Իրենց բանաստեղծութիւնը զլիսաւորապէս ոգեկոչումն է Աստուծոյ եւ իրենց հոգւոյն միջեւ գոյալիճակէ միութեան կեանքի փուլերուն եւ տեղի ունեցած դէպքերուն. չմոռնալ սակայն